

OBRAZAC ZA INDIVIDUALNI RAZVOJNO-OBRAZOVNI PROGRAM (IROP)

Individualni razvojno-obrazovni program (u daljem tekstu IROP) je pisani dokument koji se radi pojedinačno za svako dijete.

Zasniva se na dinamičkoj procjeni odnosa funkcionisanja djeteta (saznajni, emocionalni, socijalni i fizički) i aktuelnog i planiranog nivoa znanja i vještina.

IROP predstavlja kompilaciju djetetovih osobina, potreba i ciljeva predmetnoga programa.

Njime se utvrđuju načini podrške, prilagođavanje procesa učenja, ispunjenje individualnih potreba i potencijala djeteta.

U zavisnosti od smetnji i teškoća u razvoju, individualnih sposobnosti i potreba djece IROP omogućava: modifikovanje i prilagođavanje sadržaja predmetnog programa; mijenjanje metodike kojom se sadržaji predmetnog programa realizuju i dopunjavanje znakovnim jezikom, Brajevim pismom, asistivnom tehnologijom i sl.

Za pripremu, primjenu, praćenje i prilagođavanje programa, škola obrazuje tim koji čine: nastavnici, stručni saradnici škole ili resursnog centra, uz učešće roditelja/staratelja. Afirmiše se saradnja, kompetencije i odgovornosti, zadaci u realizaciji IROP-a.

Uprava škole formira tim za izradu i praćenje IROP-a, vodi računa o ispunjenju preporuka koje komisije upućuju (prije svih prilagođavanje prostora, nabavka didaktičkih sredstava, pomagala, razmjeni i sl).

Nastavnici (razredne nastave, odjeljenjski starješina, predmetni nastavnici) učestvuju u izradi i sprovode IROP kroz redovnu nastavu, vršnjačke i vannastavne aktivnosti; priprema individualizovanog radnog materijala, evaluacije znanja (redovna i eksterna), daju instrukcije i materijal za rad asistentu.

Stručna služba (pedagog/škinja, psiholog/škinja) učestvuje u izradi IROP-a, sprovodi podršku za dijete; savjetuje nastavnike i roditelje; pomaže u izradi nastavnog i materijala za provjeru znanja; određuje i prati rad asistenata i sl.

Defektolog/škinja (školski¹, resursnog centra, član mobilnog tima) procjenjuje ciljeve i postavlja strategije za učenika kroz IROP, saglasno njemu neposredno radi s djetetom; pruža konsultacije i instrukcije roditeljima, nastavnicima, stručnoj službi, asistentu; osmišljava didaktički, nastavni i materijal za provjeru znanja.

Roditelji/staratelji raspoložu znanjem i iskustvom koje je dragocjeno pri izradi djelotvornog programa rada u školi. Roditelji/staratelji treba da ukažu na načine komuniciranja i upravljanja učenikovim ponašanjem tokom boravka u školi.

---

¹ Stručni saradnik, voditelj/voditeljka posebnog odjeljenja

Obrazac za IROP

Učenik/ca, razred i odjeljenje:

Škola: JU OŠ "21.maj" Podgorica

Period realizacije: drugo polugođe školske 2015-16. godine

Roditelji/staratelji:

Smetnja/teškoća u razvoju deteta i ključne preporuke Komisije:

Senzorne smetnje – autizam

Da bi se aktivnosti efikasno odvijale potrebna je podrška bilo da se radi o trećem u, psihološkoj podršci ili stimulaciji, kao i preusmjeravanje pažnje. Treba pribjegavati vizuelnoj komunikaciji, rasporedima, pravilima. U radu sa dječakom treba biti strpljiv, konkretan. Podsticati pitanja i uvažavati odgovore. Zahtjeve prilagoditi mogućnostima dječaka, davati duže vrijeme za rad, reducirati sadržaje, insistirati na suštini... Raditi na razvoju orijentacije u prostoru i vremenu, inicirati i podsticati redovno vježbanje kod kuće, zahtjeve zadavati postupno i polaziti od jednostavnog ka složenijem. Rad kontinuirano podsticati očiglednim primjerima i po modelu ponašanja. Razvijati radne navike i odnos prema radu. Na motornom planu raditi na funkcionalnosti i struktuiranosti pokreta. Grafomotoriku razvijati i unapređivati u skladu sa mogućnostima dječaka. Sposobnosti treba usmjeravati ka vještinama komunikacije zasnovane na vizuelnim prikazima i alternativama, koje će stimulirati razvoj govora. Razvijati konkretno mišljenje, koncentraciju i pažnju, podsticati pravila ponašanja, struktuiran rad. Raditi na koordinaciji oko ruka. U radu koristiti vizuelne metode poučavanja (prikaz dnevnog rasporeda, stvaranje mogućnosti izbora, označavanje predmeta i modela, prikaz pravila odjeljenja putem crteža i slika, upotrebu vizuelnih sredstava u cilju pojašnjavanja usmenih informacija). Osigurati potrebno vrijeme za procesuiranje informacija, strpljivo čekati odgovor, isticati i označavati važne informacije. U razredu osigurati prostor za opuštanje, omogućiti djelotvoran kontakt sa vršnjacima koji do-prinosi razrednom tunkcionisanju. Osigurati socijalnu podršku uz razvijanje drugarskih i prijateljskih veza u odjeljenju. Umjesto primjene pokuda usmjeriti sa na promjenu nepoželjnog ponašanja podsticanjem, odmjerenim zahtjevima i nagradama. Primjenjivati verbalne pohvale, ohrabrivanja. Podsticati verbalno izražavanje. Vršiti češću provjeru razumijevanja slušanoga, gledanoga. Razvijati komunikaciju sa vršnjacima i odraslima. Nužno je raditi na bihevioralnim strategijama, koje će organizovati i ponašanje. Koristiti sposobnost da prati, sluša, ispunjava instrukcije. Da bi proces redovne nastave tekao u interesu djeteta, potrebno se orijentisati na pravila, ponašanje, koje treba uspostavljati rasporedima, vizuelno, preko ABA, TEACCH i ostalih pristupa u radu sa djecom sa autizmom.

Opis trenutnog funkcionisanja i potreba deteta u odnosu na koje će se postaviti razvojni i obrazovni ciljevi i strategije rada (konkretne aktivnosti metode/oblici rada koje će se primijeniti) za predvideni vremenski period

	Sposobnosti, očuvani potencijali i vještine deteta	Oblasti u kojima je detetu potrebna podrška
<i>Sposobnosti učenja (pažnja, pamćenje, čitanje, pisanje, računanje...)</i>	Učenik sve radi uz pomoć nastavnice ili asistentkinje. Piše brojeve i slova latinice po modelu. Boja ograničene površine. Igra nekoliko jednostavnih edukativnih igrica na računaru. Pokazuje interesovanje za vizuelne sadržaje, što omogućuje lakše usmjeravanje i duže održavanje pažnje. Voli rad sa didaktičkim materijalom.	Usvajanje akademskih vještina je znatno otežano, te je podrška potrebna u svim oblastima učenja. Pažnja i motivisanost za rad variraju. Učenik nije ovladao vještinama čitanja, pisanja i računanja. Na opismenjavanju raditi globalnom metodom (najprije kratke riječi). I dalje je potrebna intenzivna podrška za ovladavanje pojmom količine. Podsticanje akademskih vještina je najbolje raditi kroz igru, upotrebom slikovnog materijala, manipulativnim aktivnostima.
<i>Vještine komunikacije</i>	Učenik se služi neverbalnom komunikacijom (uglavnom mimikom, pokretom). Djelimično koristi gest - pokazuje željeni predmet, ili traženi odgovor, kada je prikazan slikom. Pravi izbor između dva ponuđena objekta. Izvršava jednostavne verbalne naloge.	Receptivni govor je djelimično razvijen, a ekspresivni nerazvijen. Potrebno je intenzivirati rad na usvajanju alternativnih vidova komunikacije (slike, upotreba tastature...).
<i>Socijalne vještine (uključujući ponašanje i sl.)</i>	Sa ostalim učenicima druži se kroz različite aktivnosti (ples, igra..). Pokazuje interesovanje za djecu, prihvata poziv u igru, povremeno se sam uključi. Djelimično se prilagođava pravilima u učionici. Ostvaruje kontakt pogledom. Prati reakcije drugih na sopstveno ponašanje.	I dalje podsticati socijalne vještine kroz slobodne aktivnosti i grupne oblike rada. Omogućiti sigurnu, predvidivu sredinu upotrebom vizuelnog rasporeda. Potrebno je da uz njega uvijek bude neka poznata osoba, radi osjećaja sigurnosti.
<i>Motoričke vještine (fina i krupna motorika, kretanje)</i>	Trči, skače, igra jednostavno kolo kada vidi vršnjake da to rade. Sam sprema pribor, knjige, piše uz pomoć, a ponekad i samostalno. Boja samostalno.	Na časovima fizičke kulture raditi na usmjerenosti pokreta uz pomoć raznih poligona i ciljanih zadataka. Potrebno je dalje unapređivati grafomotoriku. Često je potrebna fizička podrška prilikom pisanja.
Pomagala ² koja učenik/ca treba da koristi, prilagođavanje prostora/uslova...		

²tehničko-tehnološki i elektronski uređaji, medicinsko-protektivne sprave i pomagala, obučeni psi vodiči i pomagači, druge vrste savremenih predmeta i uređaja koji u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju i olakšavaju nastavni proces, samostalan život i smatraju se integralnim dijelom osobe koja ih koristi

Ciljevi i strategije rada sa detetom – C-SBH jezik i književnost

<i>Cilj predmetnoga programa usaglašen sa sposobnostima i potrebama deteta³</i>	<i>Precizno navesti konkretne aktivnosti / metode / oblike rada⁴ kojima se postiže postavljeni razvojni i obrazovni cilj</i>	<i>Način i postupci kojima će se sprovesti praćenje, provjera i vrednovanje postignuća (razvojnog i obrazovnog)⁵</i>
<p>-Upoznaje i usvaja početno pisanje i čitanje. Osposobljava se da prepozna velika štampana slova latinice. Osposobljava se da prepozna i sastavlja kraće riječi po modelu.</p>	<p>-Pravi slova od kartona, kolaž papira, krep papira, žice... -Kroz igru u slovarici prepoznaje velika štampana latinična slova. Učiteljica/asistentkinja imenuje slova i objekte na slikama (npr. A-auto). Traži se da izdvoji određeno slovo („Daj mi A-auto”). -Na listiću učenik gleda kratke riječi od 3-4 slova, koje su praćene slikama. Nekoliko riječi se stalno ponavljaju, učenik treba da ih prepozna globalno i da ih uparuje sa odgovarajućim slikama. -Od izrezanih slova na kartonu sastavlja kraće riječi, po modelu. -Kuca na kompjuteru, po modelu. -Piše kraće riječi koristeći naučena slova, po modelu.</p>	<p>-Pronalazi traženo slovo među tri ponuđena. -Sastavlja riječ od slova na karticama, po modelu. -Pratimo kako učenik prihvata aktivnosti, šta pobuđuje najviše interesovanja, kakve su mu reakcije. -Pratimo uspješnost i nivo potrebne podrške.</p>
<p>-Razvija sposobnost slušanja, doživljavanja i razgovora o umjetničkim tekstovima prilagođenim uzrastu;</p>	<p>-Gleda ilustracije teksta u knjizi; sluša čitanje. -Tematske cjeline teksta se ilustruju, ili se prezentuju gotove ilustracije. Sluša čitanje teksta, dok mu se, jedna po jedna, izlažu ilustracije koje predstavljaju određene cjeline. -Uz pomoć potpitanja učiteljice/asistentkinje i ilustracija, podstiče se bolje razumijevanje teksta. -Asistentkinja ponavlja tekst u sažetom obliku, uz upotrebu ilustracija.</p>	<p>-Na adaptiranom nastavnom listiću, među više ponuđenih likova prepoznaje i boji likove iz teksta (uz pomoć asistentice).</p>

³ Vidi opis trenutnog funkcionisanja i potreba deteta

⁴ U skladu s ovim se izrađuje radni/edukativni i materijal za provjeru znanja i vrednovanje postignuća

⁵ Saglasno aktivnostima / metodama / oblicima rada

Ciljevi i strategije rada sa detetom – matematika

<i>Cilj predmetnoga programa usaglašen sa sposobnostima i potrebama deteta⁶</i>	<i>Precizno navesti konkretne aktivnosti / metode / oblike rada⁷ kojima se postiže postavljeni razvojni i obrazovni cilj</i>	<i>Način i postupci kojima će se sprovesti praćenje, provjera i vrednovanje postignuća (razvojnog i obrazovnog)⁸</i>
<p>-Prepoznaje jednostavne geometrijske figure.</p>	<p>-Među više oblika uočava figure kvadrat, krug i trougao i prepoznaje ih u učionici. -Uparuje iste geometrijske figure različitih boja i veličine. -Uz pomoć asistentkinje, stavlja svoje ruke u položaj kojim pravi geometrijske figure. -Nogom crta geometrijske figure na zemlji. -Uz pomoć asistenta, pravi geometrijske figure od kolaž papira. -Od napravljenih geometrijskih figura pravi nove oblike, figure.</p>	<p>-Na nastavnom listiću prepoznaje i pokazuje među više oblika jednostavne geometrijske figure (kvadrat, krug i trougao) - uz pomoć u vidu usmjeravanja pažnje, dodatnog pojašnjavanja.</p>
<p>-Prepoznaje brojeve.</p>	<p>-Pravimo modele brojeva od kartona i drugih materijala, ređamo ih od najmanjeg do najvećeg. -Uočava brojeve na kompjuterskoj tastaturi i kuca po modelu. -Među više napisanih brojeva na listiću prepoznaje zadati broj.</p>	<p>-Provjeru vršimo na adaptiranim listićima. -Modele brojeva napravljenih od kartona niže od 1 do 5 uz pomoć asistenta.</p>

⁶ Viđi opis trenutnog funkcionisanja i potreba deteta

⁷ U skladu s ovim se izrađuje radni/edukativni i materijal za provjeru znanja i vrednovanje postignuća

⁸ Saglasno aktivnostima / metodama / oblicima rada

<p>-Usvaja pojam broja.</p>	<p>-Ređa slamčice, štapiće... od najkraćeg do najdužeg. Ređa objekte na slikama od najmanjeg do najvećeg.</p> <p>-Grupiše elemente prema boji, obliku, veličini.</p> <p>-Koristi odgovarajući didaktički materijal (žetoni, štapići). Stavlja ih na označena mjesta, koja su praćena odgovarajućim brojem. (npr. unutar dva kruga, kod kojih je napisan broj 2).</p> <p>-Stavljaju mu se ruke na glavu, govoreći: „jedna glava“, na noge: „dvije noge“ itd. Pritom mu se pokazuju kartice sa napisanim brojevima.</p> <p>-Pokazuje mu se kartica sa brojem i kaže npr: „Daj mi dva.“ Učenik treba da izdvoji dva žetona/štapića... i da ih učiteljici/asistentkinji.</p>	<p>-Pratimo kako učenik prihvata aktivnosti, šta pobuđuje najviše interesovanja, kakve su mu reakcije. Poseban akcenat stavljam na aktivnosti koje ga zainteresuju, razrađujemo ih...</p>
-----------------------------	--	---

Ciljevi i strategije rada sa detetom – priroda i tehnika

<i>Cilj predmetnoga programa usaglašen sa sposobnostima i potrebama deteta⁹</i>	<i>Precizno navesti konkretne aktivnosti / metode / oblike rada¹⁰ kojima se postiže postavljeni razvojni i obrazovni cilj</i>	<i>Način i postupci kojima će se sprovesti praćenje, provjera i vrednovanje postignuća (razvojnog i obrazovnog)¹¹</i>
<p>-Uočava promjene koje dolaze sa godišnjim dobima (proljeće i ljeto).</p>	<p>-Na pripremljenom slikovnom materijalu učenik sa učiteljicom posmatra slike koje označavaju proljeće, posmatraju lišće sa drveća, radove u proljeće, voće i povrće, djecu i dječije igre. -Prepoznaje biljke i životinje u određenom staništu – livadi. -Učenik, uz pomoć, na slikama uočava određene karakteristike ljeta (more, plaža, ljetnja garderoba...).</p> <p>-Uz pomoć asistentkinje/drugara, pravi kolaž na temu proljeća/ljeta.</p>	<p>-Pravi kolaž na temu proljeća/ljeta.</p>
<p>-Prepoznaje životinje u svom mjestu i povezuje ih sa njihovim mjestom prebivališta</p>	<p>-Na slikovnom materijalu posmatramo životinje, njihove mladunce i proizvode i na zahtjev učiteljice pokazuje životinju, sluša njeno oglašavanje i pokušava da ga zapamti. Prepoznaje mjesto u kome živi data životinja.</p>	<p>-Pokazuje životinje na nalog. -Pomoću zvučnog zapisa koji se odnosi na oglašavanje životinja, pokazuje sliku životinje koja se oglasila.</p>

⁹ Vidi opis trenutnog funkcionisanja i potreba deteta

¹⁰ U skladu s ovim se izrađuje radni/edukativni i materijal za provjeru znanja i vrednovanje postignuća

¹¹ Saglasno aktivnostima / metodama / oblicima rada

Ciljevi i strategije rada sa detetom – poznavanje društva

<i>Cilj predmetnoga programa usaglašen sa sposobnostima i potrebama deteta¹²</i>	<i>Precizno navesti konkretne aktivnosti / metode / oblike rada¹³ kojima se postiže postavljeni razvojni i obrazovni cilj</i>	<i>Način i postupci kojima će se sprovesti praćenje, provjera i vrednovanje postignuća (razvojnog i obrazovnog)¹⁴</i>
<p>-Prepoznaje i razlikuje vrste naselja (selo, grad).</p>	<p>-Na pripremljenom slikovnom materijalu učenik sa učiteljicom posmatra slike koje označavaju grad (zgrade, parkove, škole, fabrike...) i selo (kuće, livade, pašnjake sa stokom, razne životinje u štalama, voćnjake, njive...). Materijal je označen riječima „SELO“ i „GRAD“.</p> <p>-Uz pomoć asistentkinje/drugara grupiše odgovarajuće slike i pravi kolaž na temu sela/grada.</p>	<p>-Pravi kolaž na temu sela/grada.</p>
<p>-Prepoznaje vrste kopnenih, vazdušnih i vodenih saobraćajnih sredstava i njihovih funkcija.</p>	<p>-Na slikovnom materijalu i kroz prezentaciju posmatramo vrste saobraćajnih sredstava i njihovu funkciju.</p> <p>-Pravi uz pomoć asistentice saobraćajna sredstva od kartona i stavlja ih na odgovarajuću pripremljenu podlogu (kopno, vazduh, voda).</p>	<p>- Na nastavnom listiću povezuje uz pomoć učiteljice saobraćajno sredstvo i mjesto po kome se kreće.</p> <p>-Pokazuje sliku saobraćajnog sredstva kojim se najčešće prevozi.</p>

¹² Vidi opis trenutnog funkcionisanja i potreba deteta

¹³ U skladu s ovim se izrađuje radni/edukativni i materijal za provjeru znanja i vrednovanje postignuća

¹⁴ Saglasno aktivnostima / metodama / oblicima rada

Članovi tima koji pružaju podršku, opis uloga i zaduženja¹⁵

Direktorica:

Formira tim za izradu IROP-a. Organizuje timske sastanke i prati realizaciju IROP-a. Vodi računa o ispunjenju preporuka o prilagođavanju prostora, nabavci didaktičkih sredstava, pomagala...

Nastavnik-ca:

Priprema individualizovane zadatke i radni materijal za svaki čas. Svakoga dana postavlja vizuelni raspored na klupi učenika. Daje uputstva asistentkinji i često obilazi učenika da isprati njegov rad. U komunikaciji je sa roditeljima i defektologom, izvještava ih o postignućima, predlaže mjere podrške. Prati, provjerava i vrednuje postignuća učenika na nastavi.

Defektologica:

Izvodi defektološki tretman jednom nedjeljno. Podstiče alternativne oblike komunikacije i samostalnost u upotrebi vizuelnog rasporeda. Odgovarajućim psihomotornim vježbama podstiče usmjerenost i funkcionalnost pokreta. Na zahtjev nastavnika-ce, daje prijedloge prilagođavanja određenih sadržaja i pomaže u pripremi radnog materijala. Povremeno dolazi na nastavu radi praćenja rada učenika. U komunikaciji je sa roditeljima i nastavnikom-com, izvještava ih o postignućima i predlaže mjere podrške.

Pedagogica:

Učestvuje na timskim sastancima, gdje procjenjuje adekvatnost ciljeva i strategija, učestvuje u procjeni i vrednovanju postignuća, savjetuje nastavnike i roditelje.

Roditelj/staratelj:

Ponavljaju gradivo sa učenikom kod kuće i to slične zadatke onima koje radi na času. Na timskim sastancima i u međuvremenu iznose svoja zapažanja o postignućima i predlažu mjere podrške.

Asistentkinja:

Radi po instrukcijama nastavnika-ce. Konsultuje se sa defektologom o odgovarajućem pristupu. Kad god je moguće, dopušta da učenik radi samostalno. Tokom velikog odmora, podstiče učenika da bude sa vršnjacima. Prisustvuje timskim sastancima.

Datum: _____

Potpis: _____

¹⁵ Uprava škole, nastavnici (razredne nastave, odjeljenjski starješina, predmetni nastavnici), pedagog/škinja, psiholog/škinja, defektolog/škinja (školski, resursnog centra, član mobilnog tima), roditelji/staratelji